

ЛГБТ+ військові та ветерани: видимість і сприйняття військовим побратимством

Аналітичний звіт
Листопад 2019

Зміст

Дизайн дослідження

3

Ставлення до військових і їхні цінності

4

ЛГБТ військові: сприйняття гетеросексуальними військовими

10

Досвід ЛГБТ військових

17

Доступність до тестування на ВІЛ в лавах армії

23

Протидія дискримінації/гомофобії

25

Основні висновки і рекомендації

28

Щоб повернутися до змісту,
натисніть на знак «☰», розташований у
верхньому правому кутку

МЕТОДОЛОГІЯ

- 3 фокус-групи. Тривалістю до 120 хвилин
- 3 глибинних інтерв'ю. Тривалістю до 60 хвилин
- Час проведення поля: 04.10-24.10.2019

ЦІЛЬОВА АУДИТОРІЯ

- Вік: 25-55 років
- Досвід служби в зоні АТО/ООС від 1 року і більше
- Стать учасників ФГД: чоловіки – 39, жінки – 8
- Розподіл «переходу» серед трансгендерів:
 - ✓ MTF (Male to female) – 2 ГИ
 - ✓ FTM (Female to male) – 1 ГИ

КОМПОЗИЦІЯ

ГЕТЕРОСЕКСУАЛЬНІ ВІЙСЬКОВІ	ГОМОСЕКСУАЛЬНІ ВІЙСЬКОВІ	ТРАНСГЕНДЕРНІ ВІЙСЬКОВІ
2 ФГД (32 учасників)	1 ФГД (15 учасників)	3 ГИ

Ставлення до військових і їхні цінності

Причини проходження служби і демобілізації в зоні АТО/ООС

- Загалом виразних відмінностей у мотивах де-/мобілізації між ЛГБТ і гетеросексуальними військовими не спостерігається
- Гомосексуальні військові частіше говорять про патріотичні мотиви проходження служби, бажання бути «законослухняним громадянином» і служити у разі мобілізації
- Трансгендерні військові нерідко вирішують психологічні проблеми через проходження служби

ДРАЙВЕРИ ПРОХОДЖЕННЯ СЛУЖБИ

- Патріотичні
- Виконання обов'язку перед державою
- Особистісні ситуації
- Військова кар'єра – більше виражено серед гетеросексуальних військових

ФАКТОРИ ДЕМОБІЛІЗАЦІЇ

- Завершення контракту
- Емоційне вигорання
- Гомофобна атмосфера/ атмосфера несприйняття – сильніше виражений серед трансгендерів

Сприйняття проблемних зон в армії загалом

- Військові загалом часто нарікають на залишки «радянської армії» із поганим ставленням до рядового складу і формальним ставленням до військових обов'язків
- ЛГБТ військові частіше говорять про поширення стереотипів, упереджене ставлення до «інакшості» серед військових

ЗА ЧАСТОТОЮ ЗГАДУВАННЯ

«Радянщина»	• Більшою мірою стосується неналежного спілкування/взаємодії між офіцерським і рядовим складом• Але часто цим словом пояснюють і інші проблеми в армії: халатне ставлення до обов'язків, імітація служби, застаріла організаційна структура тощо
Слабке кадрове забезпечення	• Брак належного комплектування підрозділів (згідно із навичками, професійними якостями)• Слабкий аналіз мотивації /практичних навичок військових
Халатне ставлення до обов'язків	• Особливо це сприйняття загострюється у разі демонстрації з боку керівного складу
Брак реального бойового навчання	• Часто формальний підхід до навчання
Слабкий психологічний супровід	• Брак якісної профорієнтації військових• Майже не приділяється уваги командоутворенню, психодіагностики військових для запобігання конфліктів
Низька інформаційна складова	• Проведення навчальних курсів часом відбувається формально

Цінності і якості, що об'єднують військових

- Відповіді військових часто декларативні, що скоріше говорить про формування руху ветеранів і військовослужбовців, брак чіткої ціннісної бази, що об'єднує їх
- Загалом серед гетеросексуальних військових на цьому рівні сприйняття спільноти військових немає очікувань/заперечень щодо сексуальності, приватного життя тощо

ВАЖЛИВІ ЦІННОСТІ

- Довіра
- Сім'я
- Свобода
- Дружба
- Віра
- Чесність
- Рідко – свобода вибору кожного

ЩО ОБ'ЄДНУЄ ВІЙСЬКОВИХ?

- Спільна мета – протидія російській агресії
- Патріотизм – захист Батьківщини
- Професійність – бути «вмілим солдатом»
- Бути командним гравцем
- Довіра – впевненість у побратимі/посестрі
- Чесність
- Побратимство – відчуття єдності

Ставлення до військових (за їхньою самооцінкою)

- Загалом військові відзначають зміну ставлення населення до тих, хто служив в АТО/ООС – збільшення негативу в їхній бік, остраху, ворожого ставлення
- Фактично ЛГБТ військові можуть відчувати подвійну стигматизацію через власну орієнтацію і через ветеранський досвід служби в зоні АТО/ООС

ДРАЙВЕРИ ПОЗИТИВНОГО СТАВЛЕННЯ

- Професіоналізм
- Допомога оточуючим
- Порядність
- Активність/ «не бути байдужим»
- Патріотизм

ЩО ВПЛИВАЄ НА НЕГАТИВНЕ СТАВЛЕННЯ?

- Інформаційний простір/ новини про порушення закону військовими
- Поява військового в стані алкогольного сп'яніння
- Агресивна поведінка

Присяга: сприйняття і вплив

- Хоча присяга у більшості військових сприймається як певний символ «правильних дій», у «звичайному» житті про неї майже не згадують
- Апелювання до присяги має символічний характер і не пов'язане із реальним впливом на поведінку

НАСКІЛЬКИ ПАМ'ЯТАЮТЬ?	• Військові майже не пам'ятають тексту присяги• Не віддають значної уваги окремими уривкам в неї
СТАВЛЕННЯ	• Ставлення до присяги досить неоднозначне: ✓ від формальної і непотрібної процедури✓ до важливого елемента мотивації військового
ВПЛИВ НА ПОВЕДІНКУ	• Майже всі відзначають, що військові не згадують про присягу під час виконання обов'язків і в побуті• Не керуються нею при вчиненні тих чи тих дій
ЩО СИМВОЛІЗУЄ?	• Скоріше присяга символізує посвяту у військовослужбовця, і сприймається відірвано від звичайних вчинків, радше як символ поруч із такими символами як прапор, гімн тощо• Або є майже незначущим елементом для військового

ЛГБТ військові: сприйняття гетеросексуальними військовими

Очікування від побратимів і бар'єри для військової служби

- Військові в першу чергу цінують професійні навички і риси характеру, які будуть допомагати під час несення служби

РИСИ І ЯКОСТІ ВАЖЛИВІ ПІД ЧАС НЕСЕННЯ СЛУЖБИ

- Професіоналізм
 - Захист побратимів
 - Довіра
 - Сміливість («не кидати побратима»)
 - Бути частиною команди («командний гравець»)
 - Допомогати один одному
- Загалом військові НЕ демонструють спонтанної відмови від спільної служби з ЛГБТ, так само як із іншими особами за ознакою раси, релігії тощо

СПОНТАННО ВИКАЗУЄТЬСЯ ВІДМОВА ВІД СЛУЖБИ З ТАКИМИ ОСОБАМИ

- Особи з психічними захворюваннями
- Особи з алко-/наркозалежностями
- Дуже рідко згадуються особи з інвалідністю, як такі що можуть нести додаткові «проблеми» під час реальних бойових дій

Обізнаність про гомосексуальність

- Військові відзначають низьку обізнаність у питаннях ЛГБТ
- А також про попередження дискримінації під час служби

Обізнаність про трансгендерність

- Брак знань особливо проявлений у питаннях трансгендерності – дехто не чув цього терміну раніше

Намір в отриманні інформації

- Військові демонструють досить сильну зацікавленість у отриманні інформації про питання ЛГБТ
- Вважають таку інформацію важливою і нагальною

Прояви дискримінації і ставлення до ЛГБТ військових

- Обговорюючи питання дискримінації, військові в першу чергу згадують прояви сексизму під час несення служби

- ✓ Сумніви в тому, що жінки можуть бути на всіх військових позиціях
- ✓ Сексистські висловлювання, жарти і стереотипи
- ✓ Жінка-військовослужбовиця навіть згадувала про сексуальні натяки у свій бік, що можна трактувати як погрози сексуального насилля

- Загалом військові не виказують заперечень щодо проходження військової служби представниками ЛГБТ
- Разом із тим обережно ставляться до служби із відкритим представником ЛГБТ, демонструють розгубленість, відсутність чіткої позиції щодо гіпотетичного сумісного проходження служби

ЕМОЦІЙНЕ СПРИЙНЯТТЯ ЛГБТ ВІЙСЬКОВИХ НЕОДНОЗНАЧНЕ:

- Нейтральне/ сприйняття як другорядної/ неважливої ознаки людини
- Свідоме відмежування, уникання таких військових
- Зневага/ сарказм
- Іноді страх через нерозуміння явища
- Відраза/ глузування

Заперечення до ЛГБТ військових

- Більшість заперечень відносно ЛГБТ військових не пов'язані з військовою службою
- Радше вони відображають загальний стан ставлення до ЛГБТ спільноти

«ЛГБТ не мають права на відкритість»

- Камінг-аут, розмови про сім'ю/стосунки, сексуальні вподобання тощо – це все сприймається як «пропаганда», «виставляння на показ», «бажання нав'язати власну точку зору» тощо

Більш лояльне ставлення до лесбійок

- Скоріше пов'язано із загальним досить високим рівнем сексизму
- Разом з тим жінки-військові відзначають, що багатьох жінок апріорі вважають лесбійками

Повне незрозуміння хто такі трансгендери

- Для багатьох таких людей їх «не існує», адже вони не знають про існування такої групи
- Майже завжди пов'язують із психіатричними проблемами

- Агресивної гомофобії військові намагаються уникати
- Оцінювати рівень гомофобії військові не готові, вважаючи, що без публічного камінг-ауту і/або аутингу гомофобія відсутня в армії

ЗГАДАНІ ВИПАДКИ ГОМОФОБІЇ

- Фізичне насильство по відношенню до військових-геїв
 - Образи
 - Цькування
 - Жарти і відтворення стереотипів
-
- Камінг-аут під час несення служби не сприймається військовими, трактується з негативного боку і не знаходить підтримки
 - Публічний камінг-аут військовими після завершення служби сприймається суперечливо:
 - ✓ З одного боку – військові не розуміють, із яких причин це робить ЛГБТ військовий, і це спричиняє багато приводів для маніпуляцій/вигадок стосовно «пропаганди», нав'язування питань про ЛГБТ права
 - ✓ Але у більшості військових це не викликає агресії і проявів відкритої дискримінації. За оцінками військових лише 20% їхнього оточення відкрито засуджують камінг-аут ЛГБТ військових у публічному просторі і підтримують насильницькі напади на них

Досвід спілкування з ЛГБТ військовими

- Декларативно, знання про орієнтацію побратима/посестри ніяк не впливає на ставлення до нього/неї
- Разом з тим при моделюванні ситуації, коли близький побратим/посестра може бути ЛГБТ, військові проявляють напруження, неготовність прийняття, заперечення такої інформації
- Майже завжди підкреслюється, що ставлення не зміниться у разі професіоналізму ЛГБТ військового
- Це може нести загрозу, адже відсутність певних навичок/ результатів у ЛГБТ військового може сприйматися через призму сексуальної орієнтації

Загальне знання про ЛГБТ військових

- Більшість військових слідкує за новинами, що стосується ветеранів АТО/ООС, тому обізнаність про публічних ЛГБТ військових так чи інакше присутня

Досвід спілкування з ЛГБТ військовими

- Частина військових згадує про військових-геїв, із якими служили разом
- Згадуючи про таких військових, майже завжди відбувається підкреслена оцінка їхнього професіоналізму (*«я до нього нормально ставився, адже він був хорошим спеціалістом»*)
- Більшість все ж таки не знає особисто ЛГБТ військових

- Загалом можна говорити, що для військових «правильний військовий ЛГБТ» – це той, про якого не знають і він сам/сама не говорить, що належить до ЛГБТ

Досвід ЛГБТ військових

Камінг-аут гомосексуальних військових

- Загалом лесбійки і геї досить рідко роблять камінг-аут під час проходження служби перед іншими військовими

Камінг-аут жінок	• Лесбійки відзначають, що багато пліток і стереотипів виникають одразу про орієнтацію жінок-військових через їхню стать• При цьому за суб'єктивними оцінками ставлення до лесбійок менш критичне/агресивне, але супроводжується сексистськими жартами, сексуальними натяками тощо
Камінг-аут чоловіків	• Військові-геї відзначають, що не готові робити камінг-аут без прямого запитання про їхню орієнтацію• Серед тих, хто зробив камінг-аут, пов'язують це з власним сильним емоційним станом («я зробив це на емоціях, дуже погано відчував себе»)
Досвід камінг-ауту	• Серед геїв і лесбійок зустрічаються поодинокі випадки камінг-ауту іншим військовим під час проходження служби• Завжди цей досвід пов'язаний із найближчим оточенням – це 1-2 людини, яким довіряють найбільше• Загалом негативного ставлення до себе після камінг-ауту ці військові не спостерігали

- Разом із тим, лесбійки і геї стверджують, що у разі прямого запитання від колег про орієнтацію, відповіли б чесно і не намагались би її приховати

- Гомосексуальні військові відзначають певні загрози у разі камінг-ауту/ аутингу
 - Бойкотування з боку колег – відмова від спілкування, ізоляція
 - Образи
 - Лайливі слова
 - Меншою мірою погрози
 - Принизливі жарти на тему ЛГБТ/ плітки
 - Рідше говорять про загрозу фізичного/сексуального насилля
- Загалом головний страх від камінг-ауту пов'язаний із втратою ефективного спілкування, або ізоляцією з боку побратимів/посестер. Острах надмірного акцентування на приватному житті.

- В цілому ЛГБТ військові не стикалися із відкритими проявами гомофобії під час несення служби, адже робили камінг-аут тільки тим людям, яким довіряли і були впевнені в адекватній реакції

Публічні ЛГБТ військові

- Відкриту гомофобію відчували лише публічні ЛГБТ військові, про яких згадувалося в ЗМІ:
 - ✓ Фізичне насилля
 - ✓ Образи/ погрози/ залякування
 - ✓ Кібербулінг

Непублічні ЛГБТ військові

- Ці ЛГБТ військові стикалися більшою мірою з вербальною гомофобією:
 - ✓ Образливі жарти
 - ✓ Мова ненависті/ лайка
 - ✓ Плітки про приватне життя

Доступність до тестування на ВІЛ в лавах армії

Тестування на ВІЛ для військових

- Більшість військових говорить про відсутність актуальної і офіційної інформації про можливість проходження тестування на ВІЛ
- Разово згадують про волонтерів-медиків, які проводили тестування на ВІЛ

Поінформованість про ВІЛ	• Військові відзначають значні ризики інфікування ВІЛ під час проходження служби в зоні АТО/ООС• Разом з цим наявний брак інформації про шляхи передачі ВІЛ і перешкоджання інфікуванню
Доступність до тестування на ВІЛ	• Доступ до тестування під час військової служби і в зоні АТО/ООС зокрема – обмежений або відсутній• Військові згадують лише про щорічне медичне обстеження, але частина опитаних говорить про його формальний характер
Намір тестування на ВІЛ і можливі шляхи надання	• Військові демонструють високий запит до тестування на ВІЛ• Але шлях надання такої можливості вбачають по-різному: ✓ Добровільне, незалежне тестування на ВІЛ волонтерами або іншими структурами не пов'язані з міністерством оборони – для забезпечення медичної таємниці✓ Добровільне тестування на ВІЛ безпосередньо військовими медиками, але з додатковою гарантією конфіденційності✓ Плановий обов'язковий медичний огляд із тестуванням на ВІЛ

Протидія дискримінації/гомофобії

Напрямки протидії гомофобії

- Загалом військові говорять про нагальну потребу в піднятті питань дискримінації і збільшення толерантності серед військовослужбовців
- Вважають, що збереження теперішнього стану, замовчування проблеми гомофобії зараз недоцільне, більше шкодить і сприяє розповсюдженню стереотипів/міфів серед військових, провокує дискримінацію

ЧАСТОТА ЗГАДУВАННЯ

Інформування про питання ЛГБТ	• Підвищення поінформованості про питання ЛГБТ у вигляді лекцій, тренінгів тощо • Це можливо робити як під час планового навчання, так і безпосередньо донесення інформації від офіцерського складу під час роботи із підлеглими
Впровадження стандартів НАТО	• Загальне посилення впровадження стандартів НАТО, які передбачають і протидію дискримінації зокрема
Співробітництво/навчання із ЛГБТ військовими з країн НАТО	• Посилення навчання за стандартами НАТО закордонними військовими, проведення таких навчань закордонними ЛГБТ військовими
Соціальна реклама/ відеоролики про ЛГБТ військових	• Соціальна реклама про ЛГБТ військових сприймається неоднозначно, але головним чином варто пояснювати мету такої реклами • Демонстрація відеороликів про ЛГБТ військових для закордонних партнерів

Протидія дискримінації: погляд ЛГБТ військових

- ЛГБТ військові також підтримують активні кроки до вирішення проблеми дискримінації в армії, вважають, що замовчувати такі питання недоцільно, вдавати «що все добре/нічого не відбувається» неправильно
- Ще більше акцентують увагу на низькій обізнаності військових щодо питань ЛГБТ і вважають, що це треба виправляти під час навчання, впровадженням стандартів НАТО
- Серед важливих питань дискримінації обговорюється ситуація спадку майна у разі загибелі партнера/партнерки, інші права пов'язані із травмуванням ЛГБТ військового. Стосовно вирішення цих питань немає однастайності:

Повне шлюбне рівноправ'я	✓ Вирішують одразу всі проблеми із спадком майна, медичним доглядом тощо ✓ Разом із тим є розуміння високої протидії з боку суспільства ✓ Також загроза витоку приватної інформації про те, що військовий у одностатевому шлюбі
Одностатеві партнерства	✓ Вирішують питання передачі спадку, медичного догляду ✓ Потребує роз'яснення чим партнерства відрізняються від шлюбу
Страхування життя	✓ Згадується досить рідко ✓ Можна зазначати особу, яка буде мати право на спадок у разі смерті ЛГБТ військового ✓ Вирішує дуже незначну частину питань

Основні висновки і рекомендації

ОСНОВНІ ВИСНОВКИ

Проблемні сфери військової служби

1. Військові відзначають значні проблеми в ефективній організації командної роботи під час проходження служби – це пов'язано і з офіцерським складом (халатне виконання обов'язків, формальне ставлення до навчання), і з командоутворенням (низька профорієнтація, мотивація рядового складу). ЛГБТ військові відзначають досить сильну «атмосферу несприйняття інакшості», низьку обізнаність загалом про питання ЛГБТ зокрема

Ставлення військових до ЛГБТ

2. Ставлення до ЛГБТ серед військових не сформовано, підняття цих питань викликає нерозуміння, вважається недоречним
3. Військові не демонструють агресивної гомофобії і не закликають до дискримінації. Разом із тим не готові сприймати камінг-аут військових під час служби, вважають, що ЛГБТ військовому варто приховувати власну орієнтацію. Загалом сильні уявлення, що розмови про ЛГБТ – це «пропаганда» таких питань

Камінг-аут ЛГБТ військових і їхній досвід військової служби

4. ЛГБТ військові приховують свою орієнтацію, вкрай рідко говорять про неї. Зазвичай це відбувається через сильні емоційні стани і лише 1-2 побратиму/посестри з близького оточення. Трансгендерні військові приховують свою ідентичність повністю і зазвичай не розказують про це і після служби.
5. Відкрита сексуальна орієнтація може загрожувати наступним: ізоляція і бойкот із боку інших, образи і зневага, мова ненависті; а для трансгендерів вираженою є загроза фізичного/сексуального насилля

Доступність до тестування на ВІЛ

6. Майже недоступне таке тестування, хоча запит дуже високий. Військові очікують, що така можливість з'явиться для добровільного проходження і з суворим дотриманням конфіденційності медичної інформації

Поширення інформації про ЛГБТ

7. Збільшення поінформованості військових про ЛГБТ не зустрічає супротиву, а навпаки викликає зацікавленість і підтримку

Рекомендації

Донесення інформації	• Проведення реальних (не «для галочки») лекцій, тренінгів про ЛГБТ, толерантність, протидії дискримінації • Можливе залучення сторонніх експертів, організацій для надання більш актуальної, цікавої інформації • Активна робота із стереотипами і розвіювання міфів про «гей-пропаганду»
Робота з офіцерським/керівник складом	• Керівництво має давати приклад у питаннях поведінки з ЛГБТ військовими – тому варто посилити спроможність офіцерського складу протидіяти дискримінації, зменшувати прояви гомофобії
Впровадження стандартів НАТО	• Висвітлення питань ЛГБТ разом із впровадженням стандартів НАТО позитивно сприймається військовими • Залучення військових ЛГБТ із країн НАТО для спільних навчань із українськими військовими
Широка інформаційна підтримка	• Поширення соціальної реклами/ відеороликів/ іншої інформації про ЛГБТ військових – більшість військових це схвалює і вважає правильним
Юридичний захист сім'ї ЛГБТ військових	• Адвокація дієвих механізмів захисту партнера/партнерки ЛГБТ військових • Надання партнерові/партнерці певних прав при загибелі/пораненні ЛГБТ військового
Посилення ветеранського ЛГБТ руху	• ЛГБТ ветерани помітні для інших військових, сприймаються позитивно через їхній військовий досвід • Збільшення ветеранського руху ЛГБТ буде позитивно впливати на ставлення загалом до питань ЛГБТ

office@inmind.com.ua

www.inmind.ua

